

Dokumenttype	NOU 1988:12	Dokumentdato	1988-04-00
Tittel	Husstandsfellesskap		
Utvalgsnavn	Husstandsfellesskapsutvalget		
Utvalgsleder	Lønning, Inge		
Utgiver	Forbruker- og administrasjonsdepartementet		
Oppnevnt	1985-10-18	Sider	75
Kapittel	1 Sammendrag		
	1.1 UTVALG OG MANDAT		

Utvalget ble oppnevnt i oktober 1985 og fikk som mandat å vurdere nærmere enkeltspørsmål vedrørende rettssikkerhet og sosial trygghet for husstandsfellesskap mellom voksne. Videre skulle utvalget komme med forslag til eventuelle endringer i regelverket der parter i et slikt husstandsfellesskap kan komme urimelig ut.

Kapittel 1 Sammendrag

1.2 FORELØBIG AVGRENSNING

Begrepet husstand er velkjent og innarbeidet i daglig språkbruk. Det gir likevel bare et svakt grunnlag for presise antakelser om de personene et husstandsfellesskap kan bestå av, hva slags innbyrdes forhold de har til hverandre, og hva som er formålet med husstandsfellesskapet. Til bruk i sitt arbeid avgrensar utvalget begrepet til å omfatte personer som uten å leve i ekteskap, deler bolig og dekker daglige utgifter til husholdning, drift av bolig, innbo o.l. gjennom mer eller mindre formaliserte former for felles økonomi.

Denne beskrivelsen kan også passe for personer som lever i ekteskap. Ektepar utgjør imidlertid en egen, vel avgrenset kategori der partenes rettigheter og plikter er fastlagt gjennom et omfattende regelverk. De vil derfor ikke bli regnet med i kategorien husstandsfellesskap. På grunn av de markerte rettslige virkningene av ekteskapslovgivningen, vil også de husholdningene som består av både et ektepar og andre voksne personer bli holdt utenfor.

Selv om det i visse sammenhenger er mulig å skjelle mellom forskjellige typer personkonstellasjoner i husstandsfellesskap, finner utvalget det lite rimelig å foreslå spesifikke sett av rettsregler for ulike typer av husstandsfellesskap. Utvalget har sett det som mest ønskelig at eventuelle nye rettsregler for husstandsfellesskap gis en slik utforming at de kan gjøres gjeldende for alle personkonstellasjoner som faller inn under begrepet.

Når det gjelder spørsmålet om mulige behov for særlige rettsregler for bestemte typer av husstandsfellesskap, f.eks. homofilt samliv, har utvalget delt seg i et flertall og et mindretall (jf. kap. 3).

Kapittel 1 Sammendrag

1.3 TIDLIGERE BEHANDLING AV RELEVANTE SPØRSMÅL

Utvalget har sett på den behandling av relevante spørsmål som har

foregått de siste årene. Dette utgjør samtidig den bakgrunnen utvalgets innstilling må ses i forhold til. I sin delutredning om samliv uten vigsel (NOU 1980:50) begrenset Ekteskapslovutvalget seg til å se på spørsmål knyttet til det innbyrdes rettsforhold mellom partene, samt et par nærliggende områder som arverett og boliglovgivning. Utvalget konkluderte med at det ikke ville foreslå noen omfattende lovregulering av ugift samliv, men anbefalte at en eventuell lovregulering begrenset seg til å gjelde enkelte områder hvor det er særlig behov for lovregler. Utvalget gjorde rede for generelle regler (f.eks. sameieloven) som kommer til anvendelse ved denne typen samliv.

Borettslagsloven har som følge av Ekteskapslovutvalgets forslag blitt endret slik at alle personer som naturlig utgjør en husstand har anledning til å eie andeler i et borettslag sammen, eller overføre en andel fra den ene til en annen part i husstandsfellesskapet. Utvalgets forslag om en ny lov om retten til felles bolig når et samlivsforhold opphører, om bortfall av retten til å sitte i uskiftet bo og retten til underholdsbidrag ved ugift samliv er hittil ikke blitt fulgt opp.

Familiemeldingen (St.meld.nr. 50 (1984-85) Om familiepolitikken) drøftet også forhold som gikk på ugift samliv. Meldingen foretok blant annet en sammenlikning mellom ekteskap og ugift samliv i ulike situasjoner og i ulike faser i familienes livsløp. Det ble konkludert med at det ikke kan påvises at den ene samlivsformen systematisk er mer økonomisk gunstig enn den andre. Men det ble også pekt på at en del mennesker i dag velger andre samlivsformer, og at det bør unngås at forskjeller i ekteskapeleg status gir urimelige utslag på det økonomiske området.

Under stortingsbehandlingen ble spørsmålet om ugift samliv viet betydelig oppmerksomhet. Høyre og Arbeiderpartiet gikk inn for likestilling av gifte og samboende på enkelte områder, som bolig og arv/arveavgift. Arbeiderpartiet ønsket videre kartlegging av ulikheter i lovverk og bestemmelser mellom samboende og ektefeller. Videre gikk Høyre og Arbeiderpartiet inn for at det skulle oppnevnes et utvalg for å utrede homofiles stilling og eventuelle lovregler for registrerte homofile samliv. Kristelig folkeparti satte seg sterkt i mot dette, og var dessuten bare villig til å godta regulering av ugift samliv på spesielle områder der det foreligger særlige behov.

Kapittel 1 Sammendrag

1.4 UTREDNINGSSARBEID I ANDRE NORDISKE LAND

Utvalget har sett på situasjonen på relevante områder i de andre nordiske landene. Det finnes ingen offentlig gjennomgang eller vurdering av spørsmål vedrørende husstandsfellesskap med en så generell tilnærming som den som ligger i dette utvalgets mandat. En del av de samme spørsmålene har imidlertid vært drøftet og gjort til gjenstand for lovregulering i en mer avgrenset sammenheng. I forbindelse med den revisjonen av ekteskapslovgivningen som har pågått i de nordiske landene, har det i Danmark og Sverige blitt utført omfattende utredningsarbeid om ugift samliv. I tillegg har det i de samme landene også vært foretatt utredninger om homofiles stilling i samfunnet og eventuelle rettsregler for homofilt samliv. I 1986 vedtok det danske Folketinget en likestilling av samlever av samme kjønn med etterlatt ektefelle med hensyn til arveavgift. Forutsetningen er at partene hadde felles husstand ved dødsfallet, og at begge var ugifte. Ugifte søsken som har bodd sammen i minst 2 år, fritas også for arveavgift.

I Sverige ble det i 1987 vedtatt to lover som dekker en del av de samme områdene som Husstandsfellesskapsutvalget drøfter. For det første en lov om ugifte samboeres felles hjem, som gir regler for deling av felles bolig og innbo for ugift mann og kvinne som lever i ekteskapsliknende samliv. Også i en del andre sammenhenger stilles de likt med ektefeller. For det andre

vedtok Riksdagen en lov om homofile samboere som går ut på at de samme reglene som gjelder for ugift mann og kvinne i ekteskapsliknende samliv også skal gjelde for ugifte personer av samme kjønn som lever sammen.

Kapittel 1 Sammendrag

1.5 HUSSTANDSFELLESSKAP

Utvalget har prøvd å finne fram til relevante data om husstandsfellesskap, så som forekomst og indikatorer på levekår. Ut fra den foreløbige drøftingen, var det nærliggende å bruke husholdning som operasjonell enhet. Eksisterende statistikk om husholdninger og de personene de består av, viser seg imidlertid vanskelig å bruke. Årsaken er at det finnes et stort antall kombinasjonsmuligheter når man skal ordne husholdninger etter sammensetning. En god del husholdningstyper faller bort ved å utelate de hvor et ektepar er en del av husholdningen. Uvalget har valgt å bruke så få kategorier som mulig. Selv om disse ikke alltid finnes i sin "rene" form, gir det et mer oversiktlig bilde ved at man retter oppmerksomheten mot karakteristiske trekk og viktige forskjeller. Dette betyr imidlertid at de tallene som brukes, vil være noe usikre og lar seg bare bruke som antydninger av en størrelsesorden.

To hovedkilder for data har vært benyttet. Når det gjelder ugift samliv har utvalget basert seg på Norges Markedsdatas undersøkelse fra 1986. Denne indikerer at det finnes omlag 145.000 par som lever i ugift samliv. 9% av alle spurte over 15 år plasserte seg selv i denne kategorien. I forhold til en tilsvarende undersøkelse 10 år tidligere, er det blitt mere vanlig å leve på denne måten. Aldersspredningen er større, og samlivene varer lengre. Over halvparten sier at de ønsker å gifte seg på et seinere tidspunkt, mens en fjerdedel av parene har barn sammen. Av interesse for utvalget er det at det stadig er lite vanlig å ha avtaler om felles eiendom el.l.

Data om andre husstandsfellesskap er hentet fra Statistisk Sentralbyrås Boforholdsundersøkelser, bearbeidet for utvalget av forsker Dagfinn Ås ved Norges Byggforskningsinstitutt. Etter at han har skilt ut en kategori som kalles personer som bor sammen med andre (den delen av den voksne befolkningen over 20 år som står igjen når alle gifte og ugifte par, personer som bor alene og som "inneboende" i husholdninger hvor et ektepar eller et par samboere utgjør kjernen i husholdningen, er tatt bort), kan det skilles ut tre typer husholdninger som er relevante her. I 1981 var det 14.400 vennehusholdninger, 10.600 besto av venne-par. Av søskenhusholdninger var det 27.500, de fleste av dem med eldre kvinner. Den siste gruppen er aleneforeldre. Her var det 46.100 husholdninger med barn over 20 år. Noen levekårsrelevante data som aldersfordeling, yrkesaktivitet, forsørgelse, inntekt, boutgifter og boligens kvalitet er også hentet ut fra Boforholdsundersøkelsene.

Kapittel 1 Sammendrag

1.6 EGNE RETTSREGLER FOR HUSSTANDSFELLESSKAP?

Et viktig steg i arbeidet for å avklare om det er behov for egne rettsregler for husstandsfellesskap og hva de eventuelt skal dekke, blir å se på kvalitative sider ved husstandsfellesskap. Utvalget har sett på tre mulige grunnlag for husstandsfellesskap og drøftet hvilke behov for regler som eventuelt kan springe ut av hvert enkelt. Et økonomisk grunnlag vil foreligge ved så godt som alle husstandsfellesskap, enten det er intendert

av partene eller ikke. Et husstandsfellesskap vil medføre en eller annen form for sammenblandet økonomi, gjennom det at partene deler bolig og husholdning og høyst sannsynlig inngår i en eller annen form for deling av utgifter eller sammenblanding av eiendeler. Det kan også være snakk om ytelser fra den ene part til (den) andre som kommer i stedet for tjenester som ellers måtte kjøpes til markedspris, eller arbeidsdeling som gjør at den ene utfører ulønnet arbeid i husholdningen mens (den) andre tilfører husholdningen arbeidsinntekt. Ut fra dette blir det særlig viktig å se på regler som gjelder bolig, sameie, vederlag, arv.

I mange tilfeller vil det sosiale grunnlag være det partene i et husstandsfellesskap opplever som mest betydningsfullt. De har etablert seg sammen på denne måten fordi ekteskap ikke var ønskelig eller mulig, og som alternativ til en enslig-tilværelse. Både ut fra hensynet til den enkeltes velferd og i lys av samfunnets totale omsorgsforpliktelser, ser utvalget det som viktig at denne muligheten for nært og stabilt sosialt fellesskap finnes og brukes. Det finnes ingen regler som utløser rettigheter eller forpliktelser mellom personer som etablerer eller opprettholder denne type husstandsfellesskap.

I andre tilfeller vil selve samlivgrunnlaget være utgangspunktet og det sentrale for husstandsfellesskapet. Noen personer vil ønske å etablere et varig samliv, men ønsker av prinsipielle eller andre grunner at samlivet ikke skal omfattes av de reglene som gjelder for ekteskap. Noen etablerer seg i husstandsfellesskap som en form for "prøveekteskap". I disse tilfellene gjelder at hvis forholdene endrer seg, og paret ønsker å formalisere sitt samliv, kan de inngå ekteskap.

I noen husstandsfellesskap kan imidlertid partene ha et sterkt ønske om å etablere et fast og forpliktende samliv, uten at ekteskap er et aktuelt alternativ. Det gjelder i første rekke homofile par. Her har det vært reist krav om at denne typen samliv skal utløse rettsvirkninger som helt eller delvis samsvarer med dem som gjelder ekteskap. Utvalget finner det vanskelig å ha som særlig siktemål for utformingen av regler for husstandsfellesskap at de skal gi ekteskapets rettsvirkninger for homofile parforhold.

Sannsynligvis er det ikke alltid slik at partene er bevisst med hensyn til motivene og grunnlaget for husstandsfellesskapet, eller hvordan det kan defineres. Husstandsfellesskapet kan ha blitt etablert gjennom en gradvis prosess, styrt av kanskje tilfeldige forhold. Av disse grunner vil det ikke alltid være ønskelig med en presis definering av husstandsfellesskapet. På den annen side er det kanskje særlig i slike tilfeller at problemer kan oppstå ved oppløsning av husstandsfellesskapet, for eksempel når verdier skal deles. Det er derfor viktig å ha dette aspektet med i vurderingen av behovet for regler.

Utvalget har drøftet identifisering og registrering av husstandsfellesskap. I og for seg er det ikke vanskelig å dokumentere eksistensen av et husstandsfellesskap. Ut fra den definisjonen utvalget bruker her, vil de ha en felles bolig, som igjen impliserer registrering på samme adresse i Folkeregisteret. Felles barn kan også brukes som en temmelig sikker indikasjon på samliv når foreldrene bor sammen, som i Folketrygdloven eller i Ekteskapslovutvalgets forslag til lov om retten til felles bolig. I tillegg kan det settes visse krav til varigheten, slik det gjøres i borettslagsloven. Fordi det er snakk om å utløse eventuelle rettsvirkninger, og mulige konflikter mellom partene, blir det hevdet at det er spesielt viktig med en sikker og objektiv dokumentasjon av husstandsfellesskapet. Hvis en registrering ut over det som automatisk gis av Folkeregisteret skal innføres, vil det være nødvendig med en eller annen form for erklæring fra partene om at de inngår i et husstandsfellesskap, samt et register som må være pålitelig. En slik ordning krever for det første at partene er motivert for å avgi slike erklæringer, de må innse betydningen av det. Videre kan det hevdes at en registrering ikke vil være til hjelp i de tilfellene hvor partene er uenige eller ikke har en bevisst holdning til husstandsfellesskapets grunnlag og konsekvenser. Videre må et register, for å være pålitelig også ha en form for "avregistrering", dvs. at det må registreres når husstandsfellesskap opphører. Utvalgets flertall finner det av disse grunner lite formålstjenelig å foreslå en generell registreringsordning for husstandsfellesskap.

Utvalget er klar over at personer som lever i homofilt samliv kan ha ønske om å gi sitt samliv en status på samme måte som samliv mellom mann og kvinne kan formaliseres gjennom ekteskap. En særskilt adgang til registrering vil være en forutsetning for at en slik ordning skal utløse samme sett av rettsvirkninger som for ekteskap. Utvalget har ikke tatt stilling til dette spørsmålet, jfr. kap. 3.

Selv om det på enkelte områder innføres egne regler for husstandsfellesskap på enkelte områder, mener utvalget at mer omfattende, skriftlige avtaler mellom partene vil være til stor nytte i de fleste tilfeller. Avtalene kan utformes individuelt og tilpasses de særlige forholdene i hvert enkelt husstandsfellesskap. Utvalget gir en beskrivelse av generelle forhold som gjelder avtaler mellom parter, og hvilke områder som bør dekkes.

Kapittel 1 Sammendrag

1.7 PROBLEMMOMRÅDER

Utvalget anser forhold knyttet til bolig og felles innbo som det mest sentrale problemområdet under sitt mandat. Utvalget gjennomgår situasjonen med hensyn til gjeldende regler, og sammenliknet med det som følger av ekteskapslovgivningen.

For de fleste husstandsfellesskap er boligen den samlede faktoren. Partene har en bolig som er deres felles hjem. Selv om det finnes regler (først og fremst sameieoven) som et godt stykke på vei vil regulere partenes forhold til den felles boligen, er de ikke spesielt utformet for å løse konflikter i et husstandsfellesskap, og kan derfor ha begrenset virkning. Det finnes også viktige begrensninger i husleieloven.

Etter utvalgets vurdering er det behov for regler som løser spørsmålet om eiendomsrett og bruksrett til boligen hvis det oppstår en konflikt mellom partene. Det kan også være behov for regler som beskytter den gjenlevende i et husstandsfellesskap mot krav fra eventuelle andre arvinger ved dødsfall.

Husstandsfellesskapsutvalget legger derfor fram forslag til en lov om retten til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører samt forslag om tilsvarende endringer i husleieloven. Forslaget tar utgangspunkt i Ekteskapslovutvalgets opprinnelige forslag. Det er formet slik at det fortsatt dekker den gruppen Ekteskapslovutvalget ville tilgodese med sitt forslag, og i tillegg omfatter alle andre typer husstandsfellesskap.

Reglene skal etter forslaget gjelde for ugifte personer over 18 år som har bodd sammen i husstandsfellesskap i minst 2 år eller har, har hatt eller venter barn sammen.

Forslaget innebærer at personer i husstandsfellesskap som er nevnt ovenfor, skal behandles på samme måte som gifte med særeie i forhold til boligen. Det betyr at når husstandsfellesskap oppløses ved at en av partene dør, skal de(n) gjenlevende - hvis særlige grunner taler for det - kunne få fortrinnsrett foran avdødes arvinger til å overta boligen. Det kan gjelde rett til å løse inn andel, aksje eller obligasjon som tilhørte den avdøde, og som retten til den felles boligen er knyttet til, eller det kan gjelde rett til å tre inn i boets andel av boligeiendom som er i sameie mellom dødsboet og gjenlevende. Skiftelovens regler skal følges, og skifteretten skal kunne avgjøre hvilke rettigheter gjenlevende skal ha i forhold til boligen.

I utvalgets forslag ligger også en endring av husleieloven slik at husstandsmedlemmer som omfattes av loven også kan få rett til å gå inn i leieforhold i avdødes sted ved dødsfall. En del husstandsmedlemmer har allerede i dag en slik rett, men ikke samboende ikke-slektninger.

Hvis husstandsfellesskapet oppløses ved at partene flytter fra hverandre, kan etter forslaget en av dem, når sterke grunner taler for det, få rett til å overta den tidligere felles boligen. Det kan dreie seg om å tre inn i husleiekontrakt, rett til å løse inn andel, aksje eller obligasjon

som tilhører den andre av partene, og som retten til felles bolig er knyttet til, eller bruksrett til bolig den andre av partene eier.

Hvis flere enn to har bodd sammen, kan retten til å overta boligen gis til en eller flere sammen.

Utvalget går inn for en regel som gir gjenlevende i husstandsfellesskap rett til å tre inn i boets andel av vanlig innbo som er i sameie mellom dødsboet og gjenlevende når husstandsfellesskapet oppløses ved død. I spørsmålet om det også skal gis en rett til overtagelse av felles innbo når husstandsfellesskapet oppløses ved brudd, har utvalget delt seg i to.

Utvalget understreker at det ved oppløsning av husstandsfellesskapet i alle tilfeller må foretas en grundig vurdering av forholdene før rettigheter gis på den ene parts bekostning eller til fortrenghet for arvinger.

Utvalget drøfter videre spørsmål knyttet til sameie og vederlag og henviser til en del domsavgjørelser i saker om medeiendomsrett etter ugift samliv. Disse slår fast at eiendom som partene anskaffer i fellesskap under samlivet, skal være sameie. Dette gjelder både ved direkte økonomisk innsats fra begge partene og hvis en av partene gjennom indirekte økonomisk innsats, eller ved ulønnet arbeid i husholdningen har gjort anskaffelsen mulig. Derimot er det ikke vanlig å få tilkjent medeiendomsrett i verdier den andre parten har anskaffet før samlivet. I følge rettspraksis kan det her tilkjennes vederlag for investeringer i den annens eiendom. Det er imidlertid ikke kurant å få tilkjent vederlag gjennom en rettssak. I en rekke dommer er vederlag ikke tilkjent fordi samboerens innsats ble ansett å gå opp i opp med de fordeler vedkommende har hatt under samlivet i form av fri kost og losji.

Husstandsfellesskapsutvalget vil ikke foreslå lovfestet noen regel om sameie til verdier som er anskaffet i fellesskap av partene i et husstandsfellesskap. Utvalget viser til at partene i et husstandsfellesskap i henhold til rettspraksis vil kunne få statuert sameie. Det er etter utvalgets mening ikke nødvendig med en egen lovbestemmelse for å påvirke eller opprettholde rettspraksis.

Utvalget har videre vurdert om det bør foreslås lovfestet en regel om rett til vederlag for medlemmene i et husstandsfellesskap hvis disse har utført et arbeid eller ytt annet bidrag som har ført til en økning i andre medlemmers verdier. Utvalget vil med henvisning til rettspraksis og at dette er et forhold som ikke er spesifikt knyttet til husstandsfellesskap, ikke fremme forslag om noen regel for vederlag.

Utvalget har drøftet behovet for endringer i reglene for arv og arveavgift. Husstandsfellesskap vil være forskjellig fra tilfelle til tilfelle slik at det er vanskelig å gi felles regler. Det er vanskelig å se at de som hovedregel kan bli behandlet analogt med ektefeller, eller at personer som har delt husstand, skal gå foran de som etter loven har arverett i dag. Det vil antakelig være mer rimelig å betrakte partene som selvstendige eiere av det de bringer inn i husstandsfellesskapet. Personer som lever i husstandsfellesskap oppfordres til å opprette avtaler om eiendomsforholdet til større investeringsobjekter som f.eks. bolig, fritidseiendom, bil, og til å benytte adgangen til å opprette testament. Utvalgets forslag om innføring av visse rettigheter for gjenlevende mht. bolig og innbo, vil gi en viss beskyttelse, men gjør det ikke overflødig for partene å lage felles avtaler eller gjensidig testament hvis de ønsker å sikre hverandres rettigheter til eiendom.

Spørsmålet om arv i husstandsfellesskap er først og fremst et spørsmål om å opprette testament. Hvis partene i husstandsfellesskap benytter seg av retten til å testamentere, kan de sikre hverandre arv på en måte som i praksis ikke er mer ufordelaktig enn ved ektefellers arverett etter loven.

Utvalget vil på dette grunnlag ikke foreslå noen endringer i arveloven.

Arv til ikke-slektninger blir belagt med arveavgift etter høyere satser enn for slektninger. Arv etter ektefelle er fritatt for arveavgift. Med den verdien av boliger som har blitt vanlig i store deler av landet, kan det å arve en boligeiendom kreve store økonomiske uttellinginger og gjøre det vanskelig for gjenlevende part i et husstandsfellesskap å overta den tidligere felles boligen. Utvalget foreslår derfor at etterlatte husstandsmedlemmer skal svare arveavgift etter den satsen som gjelder for barn. Regelen skal gjelde for husstandsfellesskap hvor partene var ugifte og har bodd sammen i minst to år ved dødsfallet, eller har, har hatt eller

venter barn sammen.

Etter utvalgets mening er det ikke aktuelt å foreslå at adgangen til å sitte i uskiftet bo skal utvides til etterlatte i husstandsfelleskap. Det er bare etter ekteskap med felleseie at man har en formalisert felles eiendom mellom partene og det må en bodeling til for å fastslå hva som tilfaller hver av partene. Reglene for sameie og de alminnelige reglene om at hver av partene eier det han eller hun brakte inn i forholdet, tilsier at boet blir vurdert som en samling av eiendeler med definerbare eiere og nettopp ikke blir sett på som et integrert økonomisk felleskap.

Husstandsfellesskapsutvalget er i tvil om nødvendigheten av den regelen Ekteskapslovutvalget foreslo med hensyn til bortfall av uskifteretten ved ugift samliv. Det kan ikke godtgjøres at det uten videre skjer en sammenblanding av økonomien når to parter flytter sammen i ugift samliv. Husstandsfellesskapsutvalget peker på at det allerede i dag finnes regler som gir arvingene rett til å kreve skifte hvis det er fare for at arven skal gå til spille. Denne regelen gir en beskyttelse av arvingenes interesser som antakelig er tilstrekkelig i de fleste tilfeller.

Etter utvalgets mening må det foreligge svært tungtveiende grunner for å foreslå endringer av adopsjonsloven kort tid etter at den har vært oppe til revisjon. På bakgrunn av den behandling saken fikk i Stortinget for kort tid siden, trekker utvalget den konklusjonen at det ikke er grunnlag for endringer i den nærmeste framtid.

Tilsvarende peker utvalget på at når denne utredning legges fram, har det nettopp vært foretatt en grundig behandling av lovgivning omkring kunstig befruktning i Regjering og Storting. Etter Husstandsfellesskapsutvalgets oppfatning er det ikke kommet nye momenter til som tilsier at debatten skal tas opp igjen på det nåværende tidspunkt.

Når det gjelder trygd, sosiale ytelser og skatt henviser utvalget til den behandlingen disse spørsmålene har fått i Familiemeldingen.

På en rekke områder gjøres det forskjell mellom gifte og ugifte par med hensyn til trygdeytelser. Det gis tilleggsytelser til trygdete som forsørger ektefelle, og det gis visse ytelser til etterlatt ektefelle. Slike ytelser gis ikke ved ugift samliv. På den annen side får et gift pensjonistpar der begge er minstepensjonister til sammen utbetalt mindre enn to ugifte minstepensjonister. Etterlatteytelsene faller bort ved nytt ekteskap, men ikke ved ugift samliv.

En gjennomgang av de aktuelle reglene viser at husstandsfelleskap mellom mann og kvinne som har barn sammen, langt på vei likestilles med ektepar. Utvalget mener det er behov for å se spesielt på denne gruppen nå, fordi likestillingen bare er delvis gjennomført, og på en slik måte at denne gruppen totalt sett kommer dårlig ut med dagens regler.

Husstandsfellesskapsutvalgets flertall vil gå inn for det samme forslaget som flertallet i Sosiallovutvalget på dette punktet har kommet med. Dette går ut på at likestillingen gjennomføres fullt ut, slik at ugifte par med barn også får de samme rettigheter som ektepar etter skatte- og trygdelovgivningen.

Husstandsfellesskapsutvalget legger vekt på at skatteyttere i dag etter skjønn kan få innvilget rett til særfradrag for forsørgelse hvis hun eller han faktisk forsørger et annet, voksent medlem av husstanden utenom ektefelle. En slik rett bør opprettholdes for å fange opp reelle tilfeller av forsørgelse i husstandsfelleskap. Utvalgets flertall ser det likevel som rimelig at en slik rett til skattereduksjon på grunnlag av faktisk forsørgelse bare gis etter en nærmere vurdering fra skattemyndighetene i det enkelte tilfelle. Utvalget vil derfor ikke reise noe generelt forslag om å gi rett til ligning i skatteklasser 2 ved forsørgelse av andre voksne medlemmer av husstanden enn ektefelle.

Utvalget vil også vise til at samboerfamilier med felles barn etter dagens likningspraksis blir innrømmet foreldrefradrag etter samme regler som for gifte, selv om også denne ordningen etter skattelovens ordlyd er begrenset til ektefeller (og yrkesaktive enslige forsørgere og derigjennom samboere med særkullsbarn). Utvalgets flertall mener det er en rimelig praksis som er utviklet når det gis rett til foreldrefradrag der begge foreldrene bor sammen med barnet (og begge er yrkesaktive) uavhengig av om foreldrene er gift eller ikke, og går inn for at denne ordningen formaliseres i skatteloven.

Kapittel 1 Sammendrag

1.8 ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Utvalgets forslag om å behandle ugifte samboerpar med felles barn etter de samme reglene som gjelder for ektepar med barn, vil etter utvalgets anslag koste inntil 90,75 mill. kr. i form av tapt skatteinntekt for det offentlige.
